

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Engedményezési modellek a német, angolszász és francia jogban

A külföldi szabályozás jelentősége és a jogösszehasonlítás szempontjai

A közjegyzői munka során, legtöbbször a banki szerződések okiratba foglalásakor hitelbiztosítékként találkozunk az engedményezéssel. Alkalmazásának gyakorisága igazolja, hogy szükség van a követelések átruházásának olyan formáira, amelyek a lehető legszélesebb mozgásteret biztosítják a hitelezők számára. *Az egyre bővülő nemzetközi kapcsolatrendszer pedig megköveteli, hogy az egyes nemzeti normák alkalmazásakor is törekedjünk ügyfeleink szabályrendszerének megismerésére.* A jogügylet lényegi elemeinek külföldi partnerünk számára történő elmagyarázása során sokkal hitelesebbek lehetünk, ha az ő saját szisztemájának ismeretében világítunk rá a magyar jog alapján készült szerződés sajátos összefüggéseire. Írásomban az angol francia, német és magyar engedményezési szabályokat ismertetem. Különösen fontos ez, hiszen az egyes jogrendszerek engedményezési modelljei adják az egységes európai rendezés alapját. *A nemzetközi szabályozás vizsgálatánál az értékelés szempontjait a jogintézmény néhány meghatározó sajátossága alkotja. Ilyen az engedményezés tárgyát képező követelések jellege és az engedményezési tilalom problémája, az alakszerűségi követelmények, a kötelezett értesítése és védelme, az ügylet joghatásai valamint az engedményező szavatossága.*

A német modell

1. Az engedményezés, mint rendelkező ügylet

A német Polgári Törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch, a továbbiakban: BGB) a kötelmi jog általános részében szabályozza az engedményezést. A követelés fő szabály szerint a régi és az új jogosult erre vonatkozó szerződésével száll át (BGB 398. §), de törvény vagy a hatóság rendelkezése is előírhatja az engedményezést. *A követelések átruházása rendelkező ügylet,* vagyis mindig létezik egy alapjogügylet, amelyhez képest az engedményezés – mint a dolgok esetén a tulajdon átruházása – csupán egy teljesítési aktus. Ez lehet a követelés vétele (BGB 433. §), ügyviteli szerződés beszedési meghatalmazás keretében (BGB 675. §), vagy a biztosítéki engedményezésnél a hitelnyújtó javára kötött biztosítéki megállapodás. Az alapügylet és az engedményezési szerződés egymástól független („*Abstraktionsprinzip*”).

2. Az engedményezés tárgyát képező követelések

Az engedményezés tárgya lehet valamennyi követelés, amelyre nem vonatkozik tiltó rendelkezés. A BGB 399. és 400. § – ában foglalt rendelkezések szerint nem engedményezhetők a foglalás alá nem vonható követelések, valamint azok, amelyek átruházását a törvény vagy a felek megállapodása zárja ki. Az engedményezés továbbá kizárt, ha az eredeti jogosulton kívül más személynek történő teljesítés a szerződés tartalmának megváltoztatása nélkül nem lehetséges, valamint, ha a követelések célját úgy határozzák meg, hogy az csak az eredeti jogosultnak történő szolgáltatással valósulhat meg. Törvénybe ütköző az orvosi és az ügyvédi honoráriumok engedményezése, mivel ez sértené a titoktartási kötelezettséget.¹ *Az engedményezési tilalom abszolút hatályú.* Ez alól csupán a Kereskedelmi Törvénykönyv (Handelsgesetzbuch, a továbbiakban HGB) 354. §-a tesz kivételt, amely *a kereskedelmi forgalomban érvénytelennek nyilvánítja a felek engedményezési tilalmat kimondó megállapodását.* A követelések egy része is engedményezhető. Ugyanez érvényes a jövőbeni követelésekre is, amennyiben azok legkésőbb létrejöttük időpontjában meghatározhatók. A hitelező valamennyi jelenlegi és jövőbeni követelését együttesen is engedményezheti („*Globalzession*”).

3. Formai követelmények

Az engedményezési szerződés megkötésekor a *formaszabadság* érvényesül. Kivételt képez a jelzáloggal biztosított követelés, az utalványozás és az értékpapírba foglalt követelés engedményezése.

4. Az adós értesítése

A BGB nem írja elő az adós kötelező értesítését. Ennek megfelelően biztosítja a kötelezett jogainak érvényesítését. A 407. § (1) bek. szerint, ha az adós – nem tudván az engedményezésről – a korábbi hitelezőnek teljesít, vagy vele a követeléssel kapcsolatos jogügyletet köt (pl. halasztás), az új hitelezőnek el kell fogadnia a

teljesítést. Az értesítéssel egyenértékű, ha az eredeti jogosult a jogügyletről okiratot állít ki, átadja az engedményesnek, aki bemutatja azt az adósnak. Az értesítés elfogadáshoz kötött és kizárólag az engedményes hozzájárulásával vonható vissza (BGB 408. §). A követelés jóhiszemű megszerzése nem lehetséges; az engedményes jóhiszeműsége csupán azt eredményezi, hogy a kötelezett elveszti azon jogát, hogy vele szemben a színlelt, illetve a palástolt szerződés kifogását érvényesítse.

5. Az adós védelme

Az adós az engedménnyessel szemben érvényesítheti mindazon kifogásokat, amelyek az engedményezés időpontjában az engedményezővel szemben megalapozottak voltak (BGB 404. §). Utóbbi követelmény a jogalap meglétét foglalja magában, melynek az engedményezés létrejöttékor kell fennállnia. Az adós azonban az „Abstraktionsprinzip” miatt nem hivatkozhat az alapjogviszony hibájára. Az engedményezésről szóló értesítésig a régi jogosulttal, míg az értesítés után az újjal szemben beszámíthatja az arra alkalmas ellenkövetelését (BGB 406., 407. §). Kivételt képez, ha a követelés megszerzésekor tudott az engedményezésről, vagy ellenkövetelése csak a tudomásszerzés után és az engedményezett követelésnél előbb esedékes. Azonban a jóhiszemű adóst a BGB mindig védelemben részesíti (BGB 407. § (1) bek. utolsó félmondat), így az – értesítés hiányában - mentesítő hatállyal teljesíthet a régi hitelezőnek.

Amennyiben a követelést *többször engedményezik*, a jogosultság megállapításánál az időbeliség elvét kell figyelembe venni, így az a fél rendelkezik a követeléssel, akire azt először engedményezték.² Azonban az adós az általa ismert „látszat-jogosultnak” is teljesíthet (BGB 408. §).

A HGB³a *vállalkozás értékesítésekor* – a BGB 407. § – tól eltérő védelmet biztosít (HGB 25. § I 2). Noha mindkét esetben a követelés állítólagos jogosultjának történő teljesítéshez fűződik a mentesítő hatály, a két törvénykönyv különböző személyeket tekint látszat-hitelezőnek. A BGB 407. § szerint az engedményező, míg a HGB 25. § I 2 alapján az engedményes kezéhez történik a teljesítés.

6. Az engedményező szavatossága

A BGB az átruházó felelősségének terjedelmét az adásvételre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával határozza meg (BGB 493. §). Az engedményező a követelés fennállásáért mindig, a kötelezett fizetési képességéért pedig csak akkor felel, ha ezt kifejezetten vállalta. Jogszatosság kizárólag akkor terheli, ha az engedményes a szerződéskötéskor nem tudott a hibákról és ebben az esetben utóbbi fél köteles bizonyítania a hiba fennállását (BGB 442. §). Az engedményező szavatosságát szerződésben kizárhatja vagy korlátozhatja, kivéve ha a hibát csalárd módon elhallgatta (BGB 443. §). Ezen rendelkezéseket a *2002. január 1-én hatályba lépő kötelmi jogot módosító törvény*⁴ változtatja meg. A kellékhibától és jogi hiányosságoktól mentes teljesítés az engedményező szerződéses kötelezettségévé válik (BGB új 433. §). Bevezeti a tartóssági garancia intézményét, amely egy önkéntes, szerződésben vállalt jótállás és a törvényi szavatosság melletti további biztosítékot jelent (BGB új 443. §). A bizonyítási teher is megfordul. Az engedményező szavatossági kötelezettségét kizáró vagy korlátozó megállapodás pedig már nem csak a rosszhiszeműség, hanem a szerződésszerűséget garantáló jótállás kikötése esetén is semmis (BGB új 444. §).

Az angolszász jogrendszer engedményezési szabályai

1. Az engedményezés és a nováció

Az angol jogban a szerződésből származó jogok harmadik személyre történő átruházása kétféleképpen történhet: engedményezéssel és novációval. Az *engedményezés* a hitelező és egy harmadik fél között létrejövő olyan jogügylet, amelynek alapján a hitelező szerződésből származó jogai a harmadik félre szállnak át. Az adós beleegyezése nem szükséges, hiszen a szerződésből eredő jogok az angol jog szerint szabadon átruházhatók. A német szabályozástól eltérően itt *csupán a szerződéses jogok szállnak át az engedményesre, a kötelezettségek nem*. Ennek következtében az adóst az új jogosulttal szemben közvetlen jogi igény nem illeti meg. Az engedményező és az engedményes közötti megállapodás csak a közöttük lévő belső jogviszonyra vonatkozik.⁵

A *nováció* egy háromoldalú jogügylet, amely a hitelező, az adós és egy harmadik fél között jön létre, de az engedményezéssel ellentétben *szükséges hozzá az adós beleegyezése*.⁶ A hitelező és az adós között fennálló jogviszony nem folytatódik a harmadik személy belépésével, hanem megszűnésével egyidejűleg egy új keletkezik az adós és a harmadik fél között. Miután ez az angol jog szerint érvényesen létrejött, a harmadiknak szükségképpen egy ellenszolgáltatást („consideration”) kell nyújtania a hitelező számára.⁷ Amennyiben ez elmarad, a nováció a consideration hiánya miatt érvénytelen lesz. Az engedményezés érvényességéhez nem szükséges az ellenszolgáltatás, mivel ott nem keletkezik új jogviszony.⁸ Az engedményezés és a nováció közötti különbséget az alábbi táblázat szemlélteti.

<i>Engedményezés</i>	<i>Nováció</i>
1. az adós hozzájárulása nem szükséges 2. csak jogok átruházása 3. a régi igények továbbra is fennmaradnak 4. a harmadik fél részéről nem szükséges a consideration	1. szükséges az adós hozzájárulása 2. jogok és kötelezettségek átruházása 3. új igény keletkezik 4. a harmadik fél részéről szükséges a consideration

2. Az engedményezés tárgyát képező követelési jogok

Az angol jogban alapvetően valamennyi törvényen alapuló követelési jog („legal choses of action”) engedményezhető, azonban a *jövőbeni követelési jogok* csak az equitable assignment szabályai szerint, mivel az 1925-ös tulajdonjogról szóló törvény (Law of property Act) kizárja a jövőbeni követelések legal assignment szerinti engedményezését.⁹ A még nem létező jogokat gyakran ”future property” – nek, azaz jövőbeni vagyonnak nevezik. Jogerős engedményezésükhöz egy consideration – alapú megállapodás szükséges. *Nem lehetnek engedményezés tárgyai* azok az igények, melyek ilyen formájú átruházását maga a szerződés zárja ki, a személyes igények,¹⁰ a keresetindítás joga önmagában,¹¹ valamint a közalkalmazottak illetménykövetelései. Az ellenszolgáltatás nélküli engedményezés („gratious assignment”) szintén lehetséges és az adóssal szemben is érvényes. Consideration hiányában azonban az engedményező az ilyen jogügyletről szóló nyilatkozatát is bármikor visszavonhatja. Speciális szabályok érvényesülnek halál esetén¹² és a csődeljárásban.¹³

3. Az engedményezés alaptípusai¹⁴

1) *legal assignment*¹⁵

A common law eredeti változata szerint a szerződéses jogok az adós beleegyezése nélkül nem engedményezhetők, mivel a ”doctrine of privity” alapján ilyen igények csak az egymással közvetlen szerződéses kapcsolatban álló személyeket illetik meg. Az engedményezésre vonatkozó első törvényi rendelkezés a Judicature Act szabálya (1873-75), amelynek jelentős részét a ma is hatályos Law of Property Act (1925) szintén átvette. Eszerint az egyes jogok törvényi engedményezésekor az alábbi feltételeknek kell teljesülniük:

”Any absolute assignment by writing under the hand of the assignor...of any debt or other legal thing in action, of which express notice in writing has been given to the debtor, trustee or other person from whom the assignor would have been entitled to claim such debt or thing in action, is effectual in law...”(Sec. 136, Law of Property Act 1925)

A törvényi engedményezés tárgya lehet az a törvényi vagy méltányossági jogi igény (”any debt or legal thing in action”), amely az engedményezés időpontjában fennáll. A jövőbeni követelési jogok csak akkor engedményezhetők, ha azok az engedményezés időpontjában már létező szerződésből származnak. Az engedményezőt nem illető követelési jog jóhiszemű megszerzése nem lehetséges.

Az engedményezésnek feltétlennek kell lennie (”any absolute assignment”). Abszolútnak tekinthető, ha az engedményező („assignor”) a teljes követelést az engedményesre („assignee”) ruházza, s ez utóbbi a követelés kizárólagos birtokosává válik.¹⁶ A fenti követelménynek az is megfelel, ha a követelés átszállása a hitelezői jogviszony fennállásának időtartama alatt tekinthető feltétlennek. A részbeni engedményezés, a feltételhez kötött engedményezés valamint az elszámolás útján történő engedményezés (”by way of charge”)¹⁷ nem elégtí ki az abszolút engedményezés követelményét.

A német joggal ellentétben egy érvényes engedményezési szerződés létrejöttéhez formai előírások megtartására van szükség. Az engedményező („assignor”) az engedményezésről szóló nyilatkozatot dátummal látja el, majd saját kezűleg aláírja (”in writing under the hands of the assignor”). Sem a jogi képviselő aláírása sem az engedményező fizetési utalványának (pl. csekknek) engedményes általi eljuttatása az adóshoz nem alapozza meg az engedményes fizetési igényét. Közokirati forma (deed)¹⁸ a törvényi rendelkezés szerint nem szükséges, habár az ellenszolgáltatás nélküli ígéret (contract under seal) általában semmisséget von maga után.¹⁹

Az engedményezés csak az adós írásbeli értesítésével válik érvényessé (”express notice in writing to the debtor”), amely az engedményezésről szóló, az engedményező vagy az engedményes által kiállított okiratnak („notice of assignment”) az adós számára történő kézbesítésével történik. Az adós az írásbeli értesítésig mentesítő hatállyal teljesíthet az engedményezőknek. Az engedményezési okirat különös jelentősége a többszörös engedményezés esetében mutatkozik meg, hiszen az érvényesség kérdése attól függ, melyik okiratot kézbesítették előbb és az engedményes esetlegesen tudott-e a korábbi engedményezés(ek)ről. Amennyiben egy másik engedményes időben később szerzi meg az engedményezőtől ugyanazt a követelést, és ő értesíti az adóst, a követelés jogszerű birtokosává válik, mivel az előtte történt engedményezés az értesítés hiánya miatt nem tekinthető érvényesnek.

Az engedményezés révén az engedményes saját jogi igényt szerez, amelyet önállóan, az engedményező közreműködése nélkül bírói úton érvényesíthet.

A törvényi engedményezés angol megoldása sok tekintetben eltér a korábban már ismertett német modelltől. A különbségeket az alábbi táblázat szemlélteti.

<i>Angol jog (Statutory Assignment)</i>	<i>Német jog (§ 398 BGB)</i>
1. jövőbeni követelések nem engedményezhetők	1. jövőbeni követelések is engedményezhetők
2. részbeni engedményezés nem lehetséges	2. részbeni engedményezés is lehetséges
3. írásos forma	3. nincs előírva írásos forma
4. szükséges az adós értesítése	4. nem szükséges az adós értesítése
5. az engedményezési tilalom nem abszolút hatályú (az engedménnyessel szemben érvényes lehet)	5. az engedményezés tilalma abszolút hatályú (mindenkivel szemben érvénytelennek számít) – kivétel: a kereskedelmi forgalomban a felek tiltó megállapodása nem érvényes (HGB 354. §)
6. csak a jogok szállnak át, a kötelezettségek nem	6. jogok és kötelezettségek átszállása

2) *equitable assignment*²⁰

Amennyiben a *legal assignment* törvényben rögzített formai előírásai részben vagy egészben nem teljesülnek, az engedményezés *equitable assignment* –ként kezelendő. Ennél a méltányossági jogalkalmazás gyakorlatában kifejlesztett engedményezési formánál főszabályként a formaszabadság érvényesül, ezért akár szóban is lehetséges az átruházás.²¹

Az *equitable assignment* esetében is van néhány előfeltétel, amelynek teljesülnie kell ahhoz, hogy az engedményezés jogerőssé váljon. A követelési jognak engedményezhetőnek kell lennie és egy meghatározott – jövőbeni követelési jogok esetén meghatározható – követelésre kell vonatkoznia. A követelési jog engedményezésének szempontjából az a döntő, hogy az engedményező szándéka mire irányul, míg az engedményesnek csupán az ő javára szóló engedményezésről kell tudnia.

A legfontosabb érvényességi kritérium a *consideration* megléte. Az angol jog szerint a szolgáltatás teljesítésére vonatkozó ígéret hatályát veszti, amennyiben az nem az ígéret elfogadjának ellenszolgáltatására történik. Kivételt képez az az eset, amikor az ígértétel különleges formában történik („under seal”). Ezért az angol szerződésekben az ellenszolgáltatásra vonatkozó részt az „...in consideration of...” formulával jelölik. A szóbeli engedményezés esetén elegendő, ha a az engedményezés és az ellenszolgáltatás nyomban bekövetkezik. Ezért a méltányossági jog alapján a még nyújtandó hitelre vonatkozó követelési jog is engedményezhető, de a hitel folyósítása után ez már nem lehetséges. Az *equitable assignment* esetén az engedményezésről kiállított okirat („notice”) nem érvényességi követelmény. Mindazonáltal az okirat lehetővé teszi, hogy az adós („debtor”) jóhiszeműen és mentesítő hatállyal teljesíthessen az engedményezőhöz.

A törvényi engedményezéssel ellentétben az *equitable assignment* szerint érvényesen történő engedményezés nem eredményezi az anyagi jogi jogosultságok engedményesre történő átszállását. Az engedményes méltányossági okokból csupán egy eljárási jogpozíciót szerez, amely lehetővé teszi számára, hogy az igényt bírói úton érvényesítse. Azonban csak bizonyos esetekben jogosult arra, hogy a saját nevében keresetet nyújtson be az engedményező közreműködése nélkül. Ez az átruházandó jog természetétől függ.²² Egy méltányossági igény abszolút engedményezése esetén („*equitable chose in action*”) az engedményes jogosult arra, hogy a saját nevében nyújtson be keresetet az engedményező közreműködése nélkül. Azonban törvényi igény („*legal chose in action*”) az átruházandó jog, vagy az engedményezés nem tekinthető abszolútnak, erre nem jogosult, csupán beavatkozóként csatlakozhat a perhez. Mindazonáltal a jogosulatlanul benyújtott, önálló keresetet a bíróság nem utasítja el és köteles az engedményezőt félként megidézni. Amennyiben az engedményező nyújt be önálló keresetet, a bíróság köteles az engedményest a perbe bevonni, mert mindkét félnek érdeke fűződik ahhoz, hogy a peresített igényből részesedjen. Az adós, akinek védelmében ezek a szabályok megszülettek, lemondhat a közös kereset benyújtásának követelményéről, s ez esetben nem kerül sor a perbevonásra.

<i>Statutory Assignment</i>	<i>Equitable Assignment</i>
Feltételek	
1. törvényi vagy méltányossági igények	1. törvényi vagy méltányossági igények
2. az engedményező abszolút jogvesztése	2. nincs abszolút jogvesztés az engedményezőnél
3. írásos forma	3. nincs írásos forma
4. szükséges az adós értesítése	4. az adós értesítése
5. nem szükséges a consideration	-szükséges harmadik fél viszonyában -nem szükséges az engedményes viszonyában
	5. nem szükséges a consideration

Az adós védelme a méltányossági és a törvényi engedményezés esetén is hasonlóképpen alakul. Az engedménnyessel szemben jogosult mindazon kifogások érvényesítésére, amelyek őt az engedményezés időpontjában az engedményezővel szemben megillették. Valamennyi olyan szerződéses igényét beszámíthatja az engedménnyessel szemben, amelyek őt az engedményezésről való tudomásszerzést megelőzően fennállt az engedményezővel szemben.²³ Az engedményesnek el kell fogadnia a régi hitelezőhöz történő teljesítést, amennyiben az az

engedményezésről való tudomásszerzést megelőzően történt.

Két tényállás tanúsítja, hogy a követelések engedményezésének érvényessége nem függ a kötelezett tudomásszerzésétől. Az egyik, amelynél az *engedményező hitelezője a már engedményezett követelést végrehajtás útján érvényesíti*, a másik, amikor az engedményező ugyanazt a követelést egymás után többször engedményezi.

Az első esetben a common law azt az álláspontot képviseli, hogy a hitelező a követelés engedményezése után végrehajtás útján már nem avatkozhat be. Az, hogy a kötelezett tudott az engedményezésről, vagy hogy a lefoglalás abban a tudatban történt, hogy az engedményező a jogosult nem számít.

Nem ennyire egységes a common law *többszörös engedményezéssel* kapcsolatban kialakított álláspontja. A *brit jog* abból indul ki, hogy a követelést jóhiszeműen megszerző engedményesek közül azok élveznek elsőbbséget, akik a javukra történő engedményezésről a kötelezettet először értesítették. Ez az alapelv azonban nem érvényesül, ha az értesítendő engedményes tud a korábbi engedményezésről (*Dearle v. Hall-eset, 1828*). Az *amerikai* szövetségi államok többsége azt a fentivel ellentétes ún. „amerikai” szabályt követi, miszerint az engedményesek rangsora az egymással versengő engedményezések időbeli sorrendjéhez igazodik. Ebből következően az engedményes, akire a követelést később engedményezték, a kötelezettől átvett dolgot köteles kiadni az első engedményesnek.

3) *general assignment*

Az *equitable assignment egy különleges formája a valamennyi jelenlegi és jövőbeni követelésre vonatkozó general assignment*. Ennek érvényességéhez a Csődtörvényben rögzített regisztráció szükséges (Bankruptcy Act, 1914).²⁴ Ez problémás, mivel a general assignment esetén az engedményezendő követelések adósai rendszerint még nem meghatározhatók. Nem kivitelezhető továbbá az Adásvételről szóló törvény bejegyzése sem (Bills of Sale Act, 1878), mivel a „bill of sale” kifejezés kizárólag olyan okiratokra vonatkozik, amelyeknek a tárgya az ingó dolgok átruházása. A general assignment bejegyezhetetlensége miatt a követelés -engedményezés ezen formáját az angol bankok kockázati tényezőnek tekintik és nem ismerik el hitelbiztosítékként.

A Code Civil „követelés-vétele”

1. A követelés átruházása a Code Civil (a továbbiakban: „CC.”) rendszerében

A francia jogban az engedményezés a *különös jogutódlás egyik típusaként ismert*.²⁵ Lényeges eleme az engedményezés meghatározott formai előírásoknak megfelelő közlése az adóssal és annak szintén formai kötöttségek szerinti elfogadása (CC. 1690), továbbá az engedményező szavatossági felelőssége az engedménnyel szemben (CC. 1693). Amennyiben ezek az elemek hiányoznak, nem engedményezés, hanem egy speciális jogintézmény, a „*subrogation*” szabályai alkalmazandók. Utóbbinál az ügylet hatálya harmadik személy irányában a közlési kötelezettségtől függetlenül beáll, és a régi hitelezőt az újjal szemben nem terheli szavatossági kötelezettség. Amennyiben nem létező követelésről van szó, csak a jogalap nélküli gazdagodás lehet a kielégítési alap. Az új jogosultat kevesebb jog illeti meg, mint a régit és a subrogation – az engedményezéssel szemben – a korábbi hitelező hátrányára nem érvényesíthető.

2. Az engedményezés rendszertani elhelyezése a francia törvényi szabályozásban

A *Code Civil a követelések engedményezését (cession de créance) az adásvételnél szabályozza*, holott a követelés ellenérték nélkül, csere révén, vagy datio in solutummal is engedményezhető (CC. 1243). Az elhelyezés indoka, hogy *Franciaországban az engedményezési szerződést nem tekintik „absztrakt”, az okozati megállapodástól jogilag független ügyletnek*. Az engedményező szavatosságát a követelés fennállásáért és behajthatóságáért kizárólag az engedményezésről szóló résznél szabályozzák.

3. Az engedményezés tárgyát képező követelések

A *francia szabályozás szerint valamennyi követelés átruházható, amelynek engedményezését a törvény nem zárja ki*. Engedményezhetőek a már létrejött, de még nem esedékes, a feltételhez vagy időhatározáshoz kötött, és a jövőbeni követelések is. Utóbbi esetben az értesítési kötelezettség teljesítése azonban nehézségekbe ütközik. Nem engedményezhetőek a legszemélyesebb követelések („*créances intuitu personae*”) és azok, amelyek nem lehetnek zálogjog tárgyai. A szerzeményi közösség megszűnésekor a meglévő vagyonból járó rész iránti igény kizárólag a közösség megszűnése után engedményezhető.²⁶

4. Az engedményezés létrejötte

1) az engedményező és engedményes közötti viszony

A követelés e belső jogviszonyban egy formátlan megállapodással száll át az új hitelezőre és az adós közreműködése nem szükséges.²⁷ A megegyezés a követelés átruházását és az ellenszolgáltatást foglalja magában. A

visszterhes engedményezésre az adásvétel szabályait kell megfelelően alkalmazni, vagyis a megszerzéssel kapcsolatos költségek az engedményest terhelik.

2) az engedményezés hatálya harmadik személyek irányában

Az engedményezésről történő értesítést az engedményező vagy az engedményes bírósági végrehajtó útján kézbesíti az adósnak („signification”), és a jogügylet így válik hatályossá harmadik személyek irányában. Harmadik személynek minősül a kötelezetten kívül az engedményező egyedi jogutóda, egy másodengedményes, a záloghitelező valamint mindkét fél csődtömeggondnoka.²⁸ A kézbesítés az adós lakóhelyén vagy tartózkodási helyén történik, és az engedményezési megállapodásnak csupán a tényét kell közölni. *A követelés engedményezésének adós általi elfogadása („acceptacion”) közokirati formához kötött* (CC. 1690. 2. bek.). Az elfogadást tanúsító irat többszöri engedményezés esetén bír különös jelentőséggel. Az elsőbbség azt a felet illeti, aki először értesítette az adóst. Így a hitelezők versengésének eldöntésekor nem az engedményezési szerződés, hanem az elfogadásról szóló okirat keltezése az irányadó. *Az értesítés elfogadása továbbá azzal a következménnyel jár, hogy az adós az engedménnyel szemben többé nem érvényesítheti azon kifogásokat, amelyekre az engedményezővel szemben hivatkozhatna* (CC. 1295).

Az engedményezésről szóló értesítés kézbesítése előtt az adós kizárólag az engedményezőnek teljesíthet mentesítő hatállyal (CC. 1691). A kötelezett azonban nem csak teljesíthet a jogosultnak, de meg is kell azt tennie. Mindaddig, amíg a „signification” vagy „acceptation” hiányzik, nem védekezhet azzal, hogy – az általa egyéb úton beszerzett – értesülés alapján a peresített követelést egy engedményes részére már engedményezték.

Ezek az alapelvek a joggyakorlatban enyhébb formában jelentkeztek. A törvényi szabályozás szigorú előírásait a forgalom követelményeihez igazították. A folyamat eredményeképpen az alábbi módosítások láttak napvilágot:

- a) Elismerték, hogy a kötelezett részére kézbesített engedményesi keresetlevél is „signification”-nak minősülhet, amennyiben abból kellő bizonyossággal kitűnik, hogy a felperes perelési jogosultsága egy engedményezési jogügyleten alapul.
- b) Az „acceptation” -hoz sem feltétlenül szükséges közokirati forma, magánokirat vagy hallgatóságos elfogadás is elegendő.
- c) Amennyiben az adós a „signification” és az „acceptation” előtt az engedményezőnek teljesít, kivételesen nem mentesül a kötelezettsége alól, ha a teljesítés időpontjában tudott az engedményezésről és magatartásából arra lehet következtetni, hogy az engedményezővel az engedményes rovására rosszhiszeműen összejátszott.
- d) Bizonyos esetekben a bíróságok az engedményezésről való pusztá tudomásszerzést is a kötelezett rosszhiszeműségként értékelik.
- e) 1981 óta a „créances professionnelles”²⁹ hitelintézetre történő engedményezésekor nem érvényesül a „signification” követelménye, csupán az engedményezendő követelések jegyzékét kell átadni a banknak („bordereau Dailly”).³⁰

Speciális szabályok érvényesülnek a bemutatóra szóló értékpapírok („titres au porteur”) engedményezésére, amely a papír átadásával történik. A forgatható értékpapírból származó követeléseket („titres á ordre”) forgatmánnyal, míg a köztartozásokból eredő követelések esetén („valeurs mobilières”) a hitelezőcsere az állami tartozások könyvébe történő átvezetéssel megy végbe a CC. 1690 szerinti értesítési kötelezettség betartása nélkül.

5. Az engedményezés joghatásai

1) a követelések átszállása

Az engedményezéssel a követelés valamennyi hozzá kapcsolódó joggal, vagyis a biztosítéki jogokkal együtt száll át az új jogosultra (CC. 1692). Ezen jogok közé tartozik a kezesség és a jelzálogjog. Az engedményező által már megszerzett végrehajtási jogcím az engedményest is megilleti. Amennyiben az engedményezett követelés kamattal terhelt, az engedményezés pillanatától kezdve a kamatokkal is az engedményes rendelkezik.

2) kifogások érvényesítése és a beszámítás

Az adós az engedménnyel szemben érvényesítheti mindazon kifogásokat, amelyek az engedményezés idején az engedményezővel szemben érvényesíthetők voltak. Az engedményező és az adós közötti jogvitát lezáró jogerős ítéletet szintén érvényesíthető. *Amennyiben az adós elfogadó nyilatkozatot tesz, ez egyben azt is jelenti, hogy lemond az általa ismert kifogások érvényesítéséről.* Speciális szabályok érvényesülnek csere esetén, valamint a forgatható és a bemutatóra szóló értékpapírokból származó követelések engedményezésekor. Az adós az engedménnyel szemben *beszámíthatja* azon ellenköveteléseket, amelyek a „signification” előtről származnak. Az „acceptation”-t megelőzően megszerzett ellenköveteléseket azonban csak akkor lehet beszámítani, ha ezt a jogot az adós átvételi nyilatkozatában kifejezetten fenntartotta magának.³¹

3) az engedményes szavatossági igényei

A követelés fennállásáért és behajthatóságáért fennálló felelősséget részben a törvény (ún. „garantie de droit”, CC. 1693-1695), részben a felek gyakori külön megállapodásai (ún. „garantie de fait”) szabályozzák.

A követelés fennállásáért való szavatosság az eladót terheli, és nem csak arra terjed ki, hogy a követelés az engedményezőt illeti, hanem arra is, hogy azt korábban még nem engedményezték (CC. 1693). A törvényi szabályozás alapján valószínűsíthető, hogy a felelősség a biztosítéki jogokra is kiterjed. A szavatosság létrejöttével kártérítési kötelezettség keletkezik. Ez azt jelenti, hogy az engedményező az engedményes irányában - az elmaradt nyereség ellenértékeként - az engedményezett követelés névértékét köteles megtéríteni, még akkor is, ha a vételár alacsonyabb volt. Ezen túlmenően az engedményes követelheti a költségei megtérítését is éppúgy, mint az általa megfizetett vételár fizetéstől számított kamatait. Amennyiben az engedményező egy őt nem illető követelést engedményez, az ügylet semmisnek minősül. Az ingyenes engedmény szavatossági következménnyel nem jár.

Az adós fizetési képességéért fennálló szavatossága CC. 1694 alapján csak akkor terheli az engedményezőt, ha azt kifejezetten átvállalja. A szavatossági igények – a követelés fennállására és az adós fizetési képességére vonatkozóak egyaránt – 30 év alatt évülnek el (CC. 2262). Az elévülés kezdeti időpontja eltérő a két esetben: a követelés fennállásáért való szavatosságot a birtoklást zavaró tényező váltja ki, (CC. 2257, 2. eset) míg az adós fizetési képességét érintő szavatosság esetén az elévülési idő a fizetésképtelenség megállapításával kezdődik.

6. Az új hitelező teljesítéssel történő belépése („subrogation”)

Amint azt a jogutódlási típusok ismertetésénél említettem, a francia jog az engedményezés mellett a hitelezői oldalon bekövetkező alanyváltozásnak egy másik formáját is ismeri, ez pedig a „subrogation”, vagyis a korábbi hitelező („le subrogeant, accipiens”) helyettesítése egy másik személlyel („le subrogé, solvens”). Az erre vonatkozó szabályok a Code Civilben a teljesítésre vonatkozó résznél találhatók (CC. 1249-1252) és azoktól annyiban térnek el, hogy a kötelmi viszony a teljesítéssel nem szűnik meg, hanem a teljesítőre, mint hitelezőre száll át. *A subrogation a hitelezőcsere egy különleges formája, amely bekövetkezhet a törvény erejénél fogva, de alapulhat a régi jogosult és az adóstól különböző teljesítő fél vagy utóbbi és az adós közötti megállapodáson is.* A törvényi subrogation („subrogation légale”) szerint az adóson kívüli teljesítő nem mindig válik hitelezővé. Ehhez az szükséges, hogy a teljesítő félnek meghatározott jogi érdeke fűződjön a teljesítéshez (CC. 1236 I.). A megállapodáson alapuló hitelezőcsere („subrogation conventionnelle”) egyik formája a teljesítő és a régi hitelező közötti megegyezésen alapul és meghatározott jogi érdek nélkül is a hitelezői pozíció megszerzését eredményezi. Egy ilyen megállapodást legkésőbb a teljesítés időpontjában lehet megkötni és érvényességéhez elegendő a magánokirati forma. A korábbi adós és a teljesítő fél közötti megállapodás érvényességének feltétele a közjegyző jelenléte.

A magyar engedményezési szabályok

1. Az engedményezés fogalma és a tárgyát képező követelések

A Polgári Törvénykönyv (továbbiakban Ptk.) az engedményezést a kötelmi jog általános részi rendelkezései között szabályozza. Az engedményezhető követelések körét a törvénykönyv negatív taxációval határozza meg. Tilos a jogosult személyéhez kötött engedményezés, valamint azon követeléseké, melyek ilyen formájú átruházását jogszabály zárja ki (Ptk. 328. § (2)).³² Az engedményezési tilalom abszolút hatályú. A francia megoldással mutat hasonlóságot az a tény, hogy a lefoglalhatatlan követelés engedményezése nem tartozik a tilalmazott formák közé. Részkövetelések is átruházhatók, de a jövőbeni követelések egy a Legfelsőbb Bíróság által megfogalmazott állásfoglalás alapján nem lehetnek engedményezés tárgyai.³³ Ez megegyezik az angol statutory assignment szabályával. A követelések összességének engedményezése nem lehetséges.

2. Alakszerűség

Az engedményezés nincs meghatározott formához kötve, szóban, írásban vagy ráutaló magatartással is létrejöhét és az adós közreműködése nem szükséges. Ennek megfelelően az engedményezés jogkövetkezményei harmadik személyek irányában okirati forma nélkül is beállnak. Ez a BGB szabályaival egyező előírás.

3. Az adós értesítése

A Ptk 328. § (3). bekezdés kimondja: „Az engedményezésről a kötelezettet értesíteni kell...”. A követelés átruházása csak ezáltal hatályosul az adóssal szemben. E tekintetben a magyar megoldás a francia szabályozáshoz hasonlít, mivel a Code Civil is az értesítés („signification”) meglétéhez köti a joghatály harmadik személyekkel szembeni beállását. Azonban míg az értesítés és annak elfogadása a magyar jogban nincs alakszerűséghez kötve, a francia szabályozás utóbbihoz közokirati formát ír elő. További különbség, hogy az értesítés elfogadása a Ptk. szerint nem eredményezi a kifogások érvényesíthetetlenségét. Amennyiben az adós nem tud az engedményezésről, mentesítő

hatállyal teljesíthet a régi hitelezőnek. Ha az engedményező értesíti az adóst, az a jogügylet érvényességétől függetlenül mentesítő hatállyal teljesíthet az engedményesnek. Utóbbi értesítése esetén a kötelezett csak akkor köteles teljesíteni, ha az engedményezés megtörténték igazolták. Az értesítés az elévülést megszakítja és visszavonása csak az engedményező egyoldalú nyilatkozatával lehetséges.

4. Az adós védelme

A kötelezett az engedménnyessel szemben érvényesítheti azokat a kifogásokat és beszámíthatja azokat a követeléseket is, amelyek az engedményezővel szemben az értesítéskor már fennállt jogalapon keletkeztek (Ptk. 329. § (3) bek.). A jogalap értesítéskori megléte magyar sajátosság, mert e tekintetben az angol, a francia és a német jogban is az engedményezés időpontja a meghatározó. Az engedményezés – a német szabályozáshoz hasonlóan - absztrakt jogügylet, vagyis nem függ a régi hitelező és az adós közötti alapjogviszonytól. Eszerint a kötelezett nem hivatkozhat olyan kifogásra, amely az engedményező és az engedményes jogviszonyára vonatkozik.

Kétszeri engedmény esetén az érvényesség aszerint alakul, hogy melyikről értesítették a kötelezettet elsőként. Amennyiben két engedményről egy időben kap értesítést, a német szabályozásból már ismert időbeliség elve érvényesül, vagyis a korábbi engedmény szerinti jogosultnak kell fizetnie.

5. Az engedményező szavatossága

A kötelezett szolgáltatásáért fennálló felelősség eltérően alakul az engedményezés visszterhes és ingyenes alakzatánál. A követelések ellenérték fejében történő átruházásánál az engedményező a kapott ellenértékig kezesként felel (Ptk. 330. § (1).) Ez a törvényes kezesként történő helytállás kizárólag a magyar szabályozásban ismert és az átruházott követelés valóságára és behajthatóságára egyaránt kiterjed. Az engedményezőt nem terheli kezesi felelősség, ha a követelést kifejezetten bizonytalan követelésként ruházta át, vagy a felelősségét egyébként kizárta. Az ingyenes engedmény esetén a régi hitelező az ajándékozási szabályoknak megfelelően köteles helytállni.

ENSZ konvenció a követelések engedményezéséről a nemzetközi kereskedelemben

1. A szabályozás célja

Az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága 2001. júliusában elfogadta a követelések nemzetközi kereskedelemben történő engedményezéséről szóló egyezmény szövegét, amelyet a Közgyűlés 56/81. sz. határozata (2001. dec. 31) tartalmaz. *A konvenció célja a határokon átnyúló engedményezés egységes szabályainak kidolgozása, mely a nemzetközi kereskedelem alapvető elveivel összhangban elősegíti a tőke- és hitelnyújtás lehetőségeinek kibővülését.* Az új anyagi jogi szabályozás különös figyelmet fordít az adós érdekeinek védelmére. Az alábbiakban a tervezet jelentősebb kérdésköreit ismertetem. Az elemzés az egyes nemzeti szabályozásoknál alkalmazott szempontok figyelembe vételével történik.

2. Az egyezmény hatálya

Ez az egyezmény alkalmazható *a nemzetközi követelések engedményezésére, valamint a követelések nemzetközi engedményezésére, amennyiben az engedményezési szerződés megkötésének időpontjában az engedményező a szerződő államok egyikében rendelkezik honossággal* (1. Cikk, 1. bek.).³⁴ A honosság az üzleti székhelyet, telephelyet („place of business”), ennek hiányában a szokásos tartózkodási helyet jelenti (5. Cikk, (h) pont).³⁵ *Nemzetközinek minősül a követelés, ha annak létrejöttkor (ez az eredeti szerződés megkötésének időpontja) az engedményező és az adós üzleti székhelye vagy szokásos tartózkodási helye különböző államban található.* *Nemzetközi az engedményezés, amennyiben az engedményező és az engedményes az eltérő honosságú* (3. Cikk).³⁶

A nemzetköziség e kettős alapú meghatározása azért célszerű, mert a tervezet a kereskedelmi finanszírozással kapcsolatos faktoring és leszámítolás mellett a biztosítéki –, valamint a refinanszírozási ügyleteket is szabályozási körébe vonja. Az adós jogait és kötelezettségeit a tervezet nem érinti. Egyetlen korlátozás érvényesül: ha az adós az engedményezésről szóló megállapodás időpontjában egy szerződéses államban honos, vagy a követelésre valamely szerződéses állam jogát kell alkalmazni.

3. Az engedményezés definíciója és a tárgyát képező követelések

A követelések engedményezése egy az engedményezőt megillető, pénzösszeg megfizetésére vonatkozó olyan jog átszállása az engedményesre, amely az engedményező és az adós közötti szerződésen alapul („eredeti szerződés”) (2. Cikk, (a) pont). A követelés fogalmába beletartozik az áruk eladásából vagy bérbeadásából származó követelés, a szolgáltatásnyújtás, a kölcsön, a kamatteljesítések, szabadalmi jogok átengedése, a szerzői jogok vagy a know-how. A törvényen alapuló követelésekről nem szól az egyezmény. *Engedményezés tárgyát képezhetik a már meglévő és a jövőbeni követelések, továbbá lehetséges több követelés vagy részkövetelések átruházása, amennyiben a*

követelések az engedményezés időpontjában vagy jövőbeni követelésnél az eredeti szerződés megkötésekor egyéniesíthetők (8. Cikk, 1. pont). Eltérő megállapodás hiányában egy vagy több jövőbeni követelés engedményezése egyenkénti átruházások nélkül is érvényes (8. Cikk, 2. pont). Az egyes államok jogának engedményezésre vonatkozó korlátozásai nem érintik az egyezményben foglaltakat (8. Cikk, 3. pont).

4. Az engedményezést kizáró tényállások

Nem tartoznak az egyezménytervezet hatálya alá a személyes okból, családtag vagy közös háztartásban élő személy javára fogantatosított engedményezések, továbbá azok, amelyek egy adásvételi vagy ajándékozási szerződés részeként az alapjogügylet tulajdoni viszonyainak megváltoztatása céljából történnek (4. Cikk, 1. pont). A tervezet felsorol továbbá számos olyan banki tranzakciót és elszámolás-forgalmi ügyletet, amelyeknél a követelések engedményezése nem a jelen szabályozás szerint történik. Ilyenek a külföldi deviza-tranzakciók, bankközi fizetési megállapodások, bankbetétek stb. (4. Cikk, 2. pont).

5. A szerződési szabadság elve

Az UNCITRAL-egyezmény biztosítja a részes felek szerződési szabadságát. Az engedményező, az engedményes és az adós jogaira és kötelezettségeire vonatkozóan kikötheti az egyezmény szabályainak alkalmazását, de azoktól el is térhet (6. Cikk).

6. Az engedményezés alakszerűsége

Az azonos honosságú személyek által kötött szerződés belső jogviszonyukban érvényes, amennyiben azt a szerződésre irányadó jogok bármelyikének, vagy a szerződéskötés államának jogában foglalt alakszerűségi követelményeknek megfelel. Ha a szerződő felek különböző államokban honosak, a szerződés csak akkor érvényes, ha az irányadó jogok bármelyikének, vagy az egyik fél államának joga szerinti formai előírásoknak megfelel.

7. Az engedményezés szerződéses korlátai

A követelés engedményezése akkor is érvényes, ha az eredeti vagy a későbbi engedményező és az adós vagy a későbbi engedményes közötti szerződés bármely módon korlátozza az engedményező átruházási jogosultságát (9. Cikk, 1. pont). Az engedményezés érvényessége tehát független az eredeti szerződésben foglalt engedményezési tilalomtól. A szabályozás célja, hogy a kielégítési sorrendben az engedményes számára elsőbbséget biztosítsanak az engedményező hitelezőivel szemben.

8. A biztosítéki jogok átruházása

Amennyiben a követeléshez személyi vagy dologi jellegű biztosítéki jogok is kapcsolódnak, ezek az engedményezéskor újabb átruházási aktus nélkül szállnak át az engedményesre. Kivételt képeznek azok a biztosítékok, melyek átszállásához valamely szerződő állam joga külön átruházási aktust ír elő. Ebben az esetben az engedményező köteles átruházni a biztosítéki jogot az engedményesre (10. Cikk, 1. pont).

9. Az engedményező és engedményes közötti viszony

a) Az engedményező felelőssége

Ellenkező megállapodás hiányában az engedményező az engedményezési szerződés megkötésének időpontjában felel azért, hogy

- 1) jogosult a követelés átruházására
- 2) ezt megelőzően a követelést nem engedményezte és
- 3) az adóst nem érvényesíthet kifogást, és nem élhet beszámítási joggal

Az engedménnyel történő eltérő megállapodás hiányában az engedményező nem felel az adós jelenlegi és jövőbeni fizetési képességéért (12. Cikk). Ez a megoldás eltér mind a német, mind pedig a magyar gyakorlattól, hiszen e modellekben a visszterhes engedményezési forma megköveteli, hogy az engedményező a követelés behajthatóságáért is feleljen, de csupán az ellenértéknek megfelelő mértékben. A tervezet alapján a bonitás kockázatát kizárólag az engedményező viseli.

b) Az adós értesítése

Az engedményező és az engedményes eltérő megállapodása hiányában bármelyikük jogosult az adós értesítésére és fizetési felszólítására. Az értesítés kézhezvétele után azonban már csak az engedményes adhat fizetési felszólítást (13. Cikk, 1. pont). Az engedményezés érvényes anélkül is, hogy arról okiratot állítanának ki. Ennek következtében néhány szerződő állam jogában jelentős változtatásokra lesz szükség, hiszen nem ritka, hogy a biztosítéki engedményezés szabályai kötelező jelleggel előírják a nyilvánosságra hozatalt.

c) Az engedményes igényei az engedményezőnek vagy harmadik személynek történő teljesítés esetén

Az engedményező és az engedményes eltérő megállapodása hiányában, az engedményes az értesítéstől függetlenül megtarthatja az engedményezés kapcsán hozzá befolyt pénzüsszeget. Az engedményezőnek történő teljesítéskor az engedményes igényt formálhat az összegre. Ez a jog akkor is megilleti, ha az adós egy olyan harmadik személynek teljesít, akivel szemben elsőbbsége van (14. Cikk, 1. pont).

10. Az adós védelme

a) A követelések engedményezése nem járhat az adós jogainak csorbításával

Amennyiben az egyezmény másként nem rendelkezik, az adós jogait – hozzájárulása nélkül - nem befolyásolhatja hátrányosan az engedményezés. A fizetési felszólításban az elfogadásra jogosult személy, a cím és az adós számára a teljesítésre megadott számlaszám is megváltoztatható. Nem módosulhat azonban az eredeti szerződésben megadott pénznem, amelyben a fizetés teljesítendő. Az eredeti szerződésben a teljesítés helyeként megjelölt állam sem változtatható olyanra, amelyben az adós illetősége van (15. Cikk).

b) Az adós értesítése

Az értesítést vagy a fizetési felszólítást a tartalom szempontjából ésszerűen elvárható nyelven kell megfogalmazni. E tekintetben megfelelő az eredeti szerződés nyelve (16. Cikk, 1. pont). Az engedményezésről szóló értesítés és a fizetési felszólítás az értesítés után keletkező követelésekre is vonatkozhat (16. Cikk, 2. pont). Amíg az adós az engedményezésről szóló értesítést illetve a fizetési felszólítást nem kapja meg, az eredeti szerződésben foglalt feltételek szerint teljesítheti fizetési kötelezettségét (17. Cikk, 1. pont). Ezt követően csak az engedményesnek vagy a fizetési felszólításban megjelölt másik személynek teljesíthet mentesítő hatállyal (17. Cikk, 2. pont). Amennyiben az adós ugyanattól az engedményezőtől azonos követelés többszöri engedményezéséről kap értesítést, mentesül a teljesítés kötelezettsége alól, ha az engedményes utolsó értesítése alapján fizet (17. Cikk, 3. pont).

c) Kifogások érvényesítése és a beszámítás

Amennyiben az engedményes az adóst az engedményezett követelés megfizetésére kötelezi, adós vele szemben érvényesítheti mindazon - az eredeti vagy ugyanazon jogügylet részét képező más szerződésből származó-kifogásait és beszámítási igényeit, amelyek az engedményező ilyen követelése esetén megilletnék (18. Cikk, 1. pont).

11. Az engedményes védelme

Az engedménnyel szemben érvénytelen az a megállapodás, amely az engedményező és az adós között az értesítést követően jön létre, és az engedményes jogainak csorbításához vezet (20. Cikk, 2. pont). Kivételt képez az engedményes hozzájárulása. Az engedményest továbbá a jogosulatlan módosításoktól is védeni kell és biztosítani számára, hogy a megváltozott szerződés alapján továbbra is érvényesíthesse fizetési igényét. A tervezet részletesen szabályozza az egymással versengő jogosultságok esetén irányadó szabályozást. Az elsőbbségi joggal rendelkező engedményes egyoldalú nyilatkozattal vagy engedményezéssel átengedheti ranghelyét más, jelenlegi vagy jövőbeni engedményeseknek (25. cikk).

12. Az Konvenció viszonya más egyezményekhez

Az UNCITRAL – egyezmény mellett a követelések átruházására vonatkozó másik jelentős konvenció a nemzetközi faktoringról szóló UNIDROIT – egyezmény. Az Ottawa - egyezménynek nevezett szabályozás bizonyos rendelkezéseit átveszi az engedményezési konvenció is, de utóbbi alkalmazási köre jóval szélesebb. Az engedményt nemcsak a felek közötti szerződésnek, hanem erga omnes hatályú jogok átruházási formájaként is szabályozza. Az összevetés szempontjából érdemes még megemlíteni az ingó dolgokon fennálló nemzetközi biztosítéki jogokról szóló UNIDROIT – egyezményt. Az UNCITRAL – konvenció és az egyéb egyezmények közötti konfliktus esetén utóbbiak – ugyanazon tárgy szabályozásakor – meghatározott körülmények között elsőbbséget élveznek. Ennek az ellenkezője igaz a nemzetközi faktoringról szóló UNIDROIT – konvenció és az UNCITRAL – egyezmény viszonyára (38. Cikk, 2. pont).

Utószó

A jogösszehasonlítás eredményeként azt mondhatjuk, hogy a magyar modell alapvetően megfeleltethető az Unióban érvényesülő főbb szabályozási mintáknak. Mindazonáltal kiemelném a jogintézmény egy speciális típusát, a *jövőbeni követelések engedményezését*, amely a vizsgált szabályozási szisztémákkal összevetve némi változtatásra szorul. Úgy gondolom, hogy a modern gazdaság forgalmi szükségletei egyértelműen indokolják az ilyen típusú követelések átruházhatóságát és amennyiben – a jövőben keletkező követelések elzálogosításához hasonlóan – kialakul az ennek megfelelő joggyakorlat, egy rugalmas hitelbiztosítéki konstrukciót nyerhetünk.³⁷

- 1 Strafgesetzbuch, a továbbiakban StGB 203. § (1) és (3) bek.
- 2 Elterést mutat a biztosítéki engedményre vonatkozó osztrák szabályozás: amennyiben ugyanazt a követelést biztosítékként engedményezik több engedményes részére, közülük az szerzi meg a követelést, aki elsőként hozta nyilvánosságra az engedményezést (különös tekintettel az adós értesítésére, OGH 2.2.1967). (Konrad Zweigert/Hein Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts, Band II, S. 132)
- 3 a Német Kereskedelmi Törvénykönyv
- 4 („Schuldrechtsmodernisierungsgesetz“)
- 5 Az adós hozzájárulása ezért sem érvényességi kellék.
- 6 G.H. Treitel: The Law of Contract (Seventh Edition, 1990, p. 498).
- 7 Az anglo-amerikai szerződési jogban a jelentős különbség a consideration intézményében van. Eszerint a szerződés nem két egybehangzó akaratnyilatkozattal jön létre, hanem szolgáltatás és ellenszolgáltatás révén. Az ellenszolgáltatás követelménye alóli egyetlen kivétel az ajándékozás.
- 8 A nováció esetében a harmadik fél ellenszolgáltatása abból áll, hogy lemond a hitelezővel szembeni igényeiről, míg a hitelező ellenszolgáltatása, hogy az adóssal szembeni igényeiről mond le.
- 9 az engedményezési alaptípusokat lásd a 3. pont alatt
- 10 A Kemp v. Baerselman-ügyben egy farmer megállapodott egy pékkel, hogy biztosítja annak következő évi tojásmennyiségét. A pék vállalta, hogy ez alatt az időszak alatt nem vásárol mástól tojást. Ezt követően eladta a pékséget egy társaság részére, és a farmerrel kötött szerződésből eredő nyereséget a társaságra engedményezte. A bíróság ítéletében kimondta, hogy a farmer jogosan utasíthatja vissza a társaság részére történő tojászállítást. Az egyik indok az volt, hogy a farmer a szerződésben a pék üzleti szükségleteinek fedezésére vállalt kötelezettséget, de ilyen igények az üzlet eladása után már nem álltak fenn. Az indokolás további eleme, hogy a társaság nem kötelezhető a pék ígéretének megtartására, miszerint a tojásbeszerzését kizárólag a farmerrel bonyolítja. (Treitel: The law of contract, Seventh Edition, 1990, p. 518)
- 11 G.H. Treitel: The Law of Contract (Seventh Edition, 1990, p. 517-519)
- 12 Amennyiben a szerződés a halál időpontjában csak részben végrehajtható, a képviselő a teljesítés egészére jogosult és követelheti a korábban megállapított díjazást. Ez a rendelkezés nem érvényesül, ha a szerződés személyes jellegű abban az értelemben, hogy az egyik fél bízik a másik szaktudásában. G.H. Treitel: The Law of Contract (Seventh Edition, 1990, p. 522-523)
- 13 Amennyiben egy személy csődbe jutását megállapították, a folyamatban lévő ügyei a csődgondnokhoz kerülő vagyonának részét képezik. Ezért a csődgondnok jogosult a csődjelárából származó adósságok fedezésére és követelheti a csődjelárással kapcsolatos bármely szerződés megszegéséből eredő károk megtérítését. Amennyiben a szerződés végrehajtható, a csődgondnok jogosult azt teljes egészében teljesíteni és fizetést követelni a másik féltől. A legszemélyesebb jogok azonban nem szállnak át a csődgondnokra.
- 14 Az angoljász jogkörben egyedül Skócia szabályozása mellőzi a legal és equitable assignment megkülönböztetését. (Christoph Graf von Bernstorff: Abtretung von Forderungen nach anglo-amerikanischem Recht (Recht der Internationalen Wirtschaft) 1984, H. 7. s. 510)
- 15 Statutory assignment, azaz törvényi engedmény.
- 16 Az engedményezőt ezt követően nem illeti meg a hitelezői pozíció.
- 17 Elszámolás útján történő engedményezésről akkor beszélhetünk, ha a követelés alóli részbeni mentesülésre vonatkozó igényét fenntartja.
- 18 A minősített írásbeli forma egy olyan okiratot takar, amelyet aláírtak, lepecsételtek és átadtak. (signed, sealed and delivered) – in Triebel: Englischisches Handels- und Wirtschaftsrecht, 1978, p. 39
- 19 Ellenszolgáltatás csak az equitable assignment esetén kötelező – in Cheshire and Fifoot's Law of Contract, 10. Kiadás, 1981, p. 24f. és 463f.
- 20 Méltányossági (equity) – jog szerinti engedményezés
- 21 Két kivétel található, amelynél a törvény kifejezetten írásbeli formát ír elő (Law of Property Act 1925, Section 53 I(a) és (c)): az ingatlanon fenálló jog engedményezésénél, valamint a megbízó jogainak engedményezésénél (beneficial owner) fiduciárius ügylet esetén.
- 22 Performing Right Society v. London Theatre of Varieties, Ltd.-ügy, (1924) A felperes (egy szerzői jogok értékesítésére alakult társaság) kereseti kérelmében az alperes Varieté Színház Kft működésének beszüntetését és kártérítésre kötelezését kérte. Azt állította, hogy engedményezés útján a szerzői jog tulajdonosává vált és ezt a jogát az alperes megsértette. A Lordok Háza megállapítása szerint a szerzői jog nem törvényi engedmény alapján (amelyre az 1911-es Szerzői jogi tv. előírásai vonatkoznak) szállt át a felperesre. Azonban a jogügylet „méltányossági engedményezés” –ként érvényes. Ennek ellenére a felperes keresetét elutasították, mivel a szerzői jog, mint törvényi követelési jog („legal chose of action”) bírói úton történő érvényesíthetősége attól függött, hogy a felperes mellett az a szerződő fél is peres fél legyen, akitől a jogot megszerezte. (Konrad Zweigert/Hein Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts, Band II, S. 139)
- 23 Pl. elismerték, hogy a vállalkozási díj iránti igények engedményezése feljogosítja a kötelezettet arra, hogy az engedményes kereseti követelésével szemben korlátlan számú kártalanítási igényt érvényesítsen, amelyek az engedményezés révén, a nem teljesített vállalkozási szerződés alapján illetik meg. (Pl. Newfoundland v. Newfoundland Railway Co. (1888)-ügy. (in: Konrad Zweigert/Hein Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts, Band II, S. 140.)
- 24 Section 43 (1914): minden kereskedői és a személyegyesítő társaságokat érintő engedményezést lajstromba kell venni, kivéve, ha az engedményezés időpontjában vagy az adós vagy a szerződés, amelyből a követelés származik pontosan meghatározott. Bejegyzés hiányában az engedményezés az engedményező csődje esetén érvénytelennek tekintendő, hacsak az engedményezendő követelést a csődjeljárás megindulása előtt ki nem elégítették.
- 25 A kizárólag jogügyleti úton történő engedményezés mellett ismert a „subrogation personelle”, vagyis azon esetek, amelyekben az adós helyett egy harmadik személy teljesít a hitelezőnek és törvényi rendelkezésben meghatározott feltételek szerint (subrogation légale: CC. 1251, 1-4) vagy novációval (subrogation conventionelle: CC. 1250. 1, 2.) a hitelező helyére lép (CC. 1249). A nováció teljesítés nélkül is, az adós beleegyezésével is hitelezőcserehez vezethet (CC. 1271. 3 : „délégation parfaite”). Nováció és egy harmadik személy teljesítése nélkül is megtörténhet a hitelezőcsere, ha a régi adós hitelezője nem járult hozzá az új adósra történő átruházáshoz. Az ilyen „délégation imparfaite” az adós személyének történő változással kapcsolatos, de hitelezőcserehez is vezethet (Férid: Das französische Zivilrecht, Band 2. , S. 566.)
- 26 Férid: Das französische Zivilrecht, Band 2. , S. 567.
- 27 Art. 1689 Code Civil: „Dans le transport d'une créance, d'un droit ou d'une action sur un tiers, la délivrance s'opère entre le cédant et le cessionnaire par la remise du titre.”
- 28 az engedményezett követelés beletartozik az engedményező csődösszegébe, ha a csődjeljárást a „signification” ill. „acceptation”-t megelőzően indították meg. Ennek felel meg az is, hogy a joggyakorlat a notifikációt hatástalannak tekinti, ha az engedményező vagyonára vezetett csődjeljárást már korábban megindították.
- 29 Olyan követelések, amelyek tőkeegyesítő társaságok, közjogi testületek vagy természetes személyek irányában állnak fenn, amennyiben a kötelezettség ipari vagy hivatali tevékenység eredményeképpen jön létre.
- 30 Eva-Maria Kieninger: Das Statut der Forderungsabtretung im Verhältnis zu Dritten in RabelsZ Bd. 62 (1998) Heft 3, S. 684.
- 31 Konrad Zweigert/Hein Kötz: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts, Band II, S.136.
- 32 Ilyen pl. a hasznélvezeti és az elővásárlási jog.
- 33 Legfelsőbb Bíróság Pf. III. 20 Fpkf. VI: 32.798/1994. sz. döntése, BH 1996/380
- 34 Emellett alkalmazható a további engedményezésre, ha bármely azt megelőző engedményezésre ezen egyezménytervezet rendelkezései az irányadóak.
- 35 Ha az engedményezőnek vagy az engedményesnek több államban van székhelye vagy telephelye, a központi ügyintézés helye az irányadó. Amennyiben az adós van ilyen helyzetben, az eredeti szerződéssel legszorosabb viszonyban álló hely lesz az üzleti székhely.
- 36 A belföldi követelések belföldön történő engedményezésére a nemzeti jogok szabályait kell alkalmazni.
- 37 Ennek törvényi lehetősége ma is adott, hiszen a Ptk. szabályai lehetőséget biztosítanak ilyen engedményre az alábbi feltételek fennállta esetén: a követelés az engedményezési szerződés értelmzésével legalább meghatározható, a követelés nem személyhez kötött, az engedményezést nem zárja ki jogszabály és az nem az engedményező valamennyi jövőben létrejövő követelésére irányul.

jogi hírek

interjúk

publikációk

vitafórum

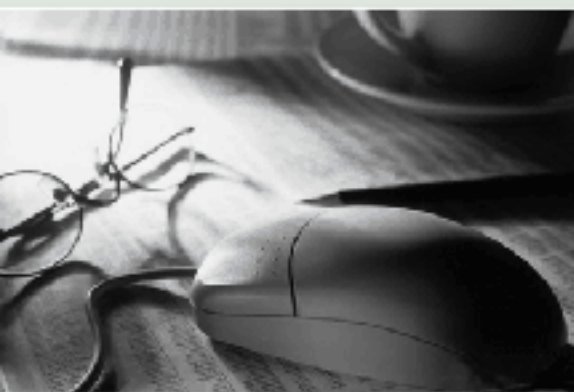
szaknévsor

jogi szakkönyv-katalógus

jogi állásbörze

szakmai rendezvények

heti hírlevél

országos ügyvédi szaknévsor

magyar, angol és német nyelven

ügyfél keres ügyvédet szolgáltatás